

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XIX RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

OKTYABR, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 19-son (13-oktyabr, 2026-yil).– 191 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 9-oktyabr

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

FALSAFA FANLARI

AXBOROT-MAFKURAVIY VA PSIXOLOGIK HIMOYA MEXANIZMLARINING O'ZARO TA'SIRI

Soatov Azamat Asatovich,

O'R HX va MU oliy ta'limdan keyingi ta'lim bo'limi katta ilmiy xodimi

Email: azamatasatovich0886@gmail.com

Tel: +998 91 002 08 86

ORCID: 0009-0003-3219-5340

Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya. Mazkur tezisda globallashtiruv davrida shaxs ongiga qilinadigan axborot xurujlaridan himoyalashning ikki muhim jihati - mafkuraviy va psixologik mexanizmlarning o'zaro aloqadorligi tahlil qilingan. Muallif mafkuraviy immunitetning barqarorligi bevosita shaxsning psixologik tayyorgarligi va tanqidiy tafakkuriga bog'liq ekanligini asoslab bergan.

Kalit so'zlar: mafkuraviy immunitet, axborot-mafkuraviy himoya, psixologik himoya.

INTERACTION BETWEEN INFORMATION-IDEOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL PROTECTION MECHANISMS

Soatov Azamat

Senior Researcher of the Post-Graduate Education Department at the
University of Military Security and Defense of the Republic of Uzbekistan
Tashkent, O'zbekistan

Annotation. This thesis analyzes the interconnectedness of two critical aspects of protection against information attacks on an individual's consciousness in the era of globalization: ideological and psychological mechanisms. The author demonstrates that the stability of ideological immunity directly depends on an individual's psychological preparedness and critical thinking skills.

Keywords: ideological immunity, information-ideological protection, psychological protection.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i19/n16>

Kirish. Axborotlashuv jarayonlari chuqurlashgan hozirgi sharoitda jamiyat xavfsizligi masalasi endi faqat harbiy yoki iqtisodiy omillar bilan emas, balki axborot va mafkura sohasidagi barqarorlik bilan ham belgilanmoqda. Shu bois, nafaqat milliy mafkura asoslarini singdirish, balki shaxsda ushbu mafkurani himoya qila oladigan axborot-mafkuraviy va psixologik himoyani yaratish dolzarb masalaga aylandi. Ushbu tezisning maqsadi - axborot xurujlariga qarshi turishda mafkuraviy va psixologik omillarning sintezini tadqiq etishdan iborat.

Tahlil va natijalar. Axborot ta'sirlarining ijtimoiy tabiati shundaki, ular shaxsning ongiga yakka tartibda emas, balki ijtimoiy muhit, media makon, jamoaviy fikr va ramziy vositalar orqali ta'sir ko'rsatadi. Bu holatda axborot ijtimoiylashuv omiliga aylanadi. Shaxs qanday axborot muhitida yashasa, uning voqelikni qabul qilishi, munosabat bildirishi va qadriyatlar ierarxiyasi ham shunga mos ravishda shakllanadi. Shu ma'noda axborot muhiti faqat tashqi omil emas, balki ongni shakllantiruvchi ijtimoiy makondir.

O'zbekistonlik olim F.Teshaboev axborot xavfsizligi sohasidagi tadqiqotlarida axborot muhitining inson ongiga ta'sirini tahlil qilib, "Axborot oqimlarining ortishi sharoitida shaxsda axborotni saralash, manbani baholash va mazmunni tanqidiy qabul qilish qobiliyati shakllanmasa, uning ongi tashqi ta'sirlarga nisbatan zaiflashishi"ni ta'kidlaydi [1: 88-92-b.]. Bu yerda axborot-mafkuraviy himoyaning asosiy nuqtasi namoyon bo'ladi. Himoya axborotni to'sishda emas, balki ongni tayyorlash va barqaror ma'naviy mezonlarni shakllantirishda bo'ladi. Quyida 1-jadvalda axborot-mafkuraviy himoyaning elementlari, mazmuni va ijtimoiy ahamiyatini ko'rishimiz mumkin.

1-jadval.

Axborot-mafkuraviy himoyaning asosiy ijtimoiy-falsafiy elementlari

Element	Mazmuni	Ijtimoiy ahamiyati
Axborot-mafkuraviy xavfsizlik	ong, qadriyat va ijtimoiy pozitsiyani destruktiv ta'sirlardan muhofaza qilish	jamiyat barqarorligini ta'minlash
Axborot ta'sirining ijtimoiy tabiati	axborotning manfaat, qadriyat va ta'sir bilan bog'liqligi	ijtimoiy ongga yo'naltirilgan ta'sirni tushunish
Axborot muhiti	shaxs dunyoqarashini shakllantiruvchi ijtimoiy makon	g'oyaviy pozitsiya va munosabatlar shakllanishi
Shaxs ongi	axborotni qabul qilish, baholash va qayta ishlash markazi	mafkuraviy barqarorlikning asosiy ob'ekti

Zamonaviy axborot va mafkuraviy ta'sirlar kuchaygan sharoitda shaxsning ichki barqarorligini ta'minlovchi psixologik mexanizmlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, harbiy xizmatchilar faoliyatida axborot-psixologik bosim, stress holatlari va manipulyativ ta'sirlarga qarshi turish qobiliyati muhim omil hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, psixologik himoya mexanizmlari shaxsning ichki psixik resurslarini safarbar qilish orqali tashqi ta'sirlarga nisbatan barqaror munosabatni shakllantiruvchi tizim sifatida talqin qilinadi. Psixologik himoya mexanizmini shakllanishida shaxsning psixologik rezistentlik va psixologik barqarorlik qobiliyatlari shakllanganligi muhim rol o'ynaydi.

Psixologik rezistentlik shaxsning tashqi bosimlar, manipulyativ ta'sirlar va axborot-psixologik hujumlarga nisbatan qarshilik ko'rsatish qobiliyatini anglatadi. Bu holat shaxsning ichki psixik resurslari, e'tiqodlari va qadriyatlar tizimi bilan bog'liq holda namoyon bo'ladi. O'zbekistonlik psixolog olim B. Qodirov shaxs barqarorligi va ijtimoiy adaptatsiya masalalarini tahlil qilar ekan, "Insonning ichki barqarorligi uning psixik himoya mexanizmlari va ijtimoiy tajribasi bilan bog'liq" ekanini ta'kidlaydi [2: 146-148-b.]. Bizning mulohazamizga ko'ra, mazkur fikr psixologik rezistentlikni shaxsning ijtimoiy tajribasi va ma'naviy tarbiyasi bilan bog'lab tushunishga imkon beradi.

Psixologik barqarorlik shaxsning tashqi axborot ta'sirlariga nisbatan ongli munosabat bildirishi, manipulyativ ta'sirlarga berilmasligi va o'z g'oyaviy pozitsiyasini saqlab qolishiga yordam beradi. Shu ma'noda u mafkuraviy immunitetning psixologik asoslaridan biri hisoblanadi.

Shunday qilib, psixologik himoya mexanizmlari shaxsning tashqi axborot-psixologik ta'sirlarga nisbatan barqaror munosabatini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Psixologik rezistentlik, stressga chidamlilik va psixologik barqarorlik shaxsning ichki psixik resurslarini

shakllantirib, uning g'oyaviy pozitsiyasini mustahkamlaydi. Ushbu mexanizmlar harbiy xizmatchilarning mafkuraviy immunitetini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Axborot ta'sirlarini qabul qilish jarayonida inson faqat ratsional tahlil bilan cheklanib qolmaydi. Axborot insonning his-tuyg'ulariga ham ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli emotsional reaksiyalar axborot ta'sirlarining muhim psixologik mexanizmi hisoblanadi.

Psixologik tadqiqotlarda emotsional ta'sir inson qarorlariga kuchli ta'sir ko'rsatishi ta'kidlanadi. Ayniqsa, qo'rquv, g'azab, adolatsizlik yoki hayajon kabi hissiyotlar axborotning ta'sir kuchini oshiradi. Shuning uchun manipulyativ axborotlarda ko'p hollarda aynan emotsional ta'sir vositalari qo'llaniladi. O'zbekistonlik olim G. Shoumarov "Kuchli emotsional holatlarda inson axborotni tanqidiy baholash qobiliyatini qisman yo'qotishi mumkin" [3: 112-115-b.] deb ta'kidlaydi. Shu sababli axborot-psixologik ta'sirlarda emotsiyalardan faol foydalaniladi.

Axborot muhitida tarqaladigan g'oyalar insonning voqelikni idrok qilish usuli, ijtimoiy munosabatlarga bo'lgan qarashlari va dunyo haqidagi umumiy tasavvurlarini shakllantiradi. Bizning mulohazamizga ko'ra, axborot muhitidagi g'oyaviy ta'sirlar ayniqsa yoshlar va axborotga faol murojaat qiluvchi ijtimoiy guruhlar uchun kuchli ahamiyatga ega ekan. Chunki axborot manbalari orqali tarqaladigan g'oyalar insonning voqelikni baholash mezonlarini o'zgartirishi mumkin. Axborot muhitidagi kommunikatsiya jarayonlari insonning ijtimoiy pozitsiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, raqamli muhitda shakllangan jamoaviy fikr shaxsning ijtimoiy qarashlari va faoliyatini belgilashi mumkin. Shu sababli axborot-psixologik ta'sirlarni tahlil qilishda shaxsning ijtimoiy pozitsiyasiga ta'sir etuvchi omillarni hisobga olish muhim hisoblanadi. Quyidagi 2-jadval orqali biz transformatsiya jarayonlarida axborot psixologik ta'sirning oqibatlarini ko'rishimiz mumkin.

2- jadval.

Axborot-psixologik ta'sirlar va dunyoqarash transformatsiyasi

Transformatsiya bosqichi	Ta'sir mazmuni	Natija
G'oyaviy ta'sir	axborot orqali g'oyalar tarqalishi	dunyoqarashga ta'sir
Qadriyatlar o'zgarishi	qadriyatlar ierarxiyasi transformatsiyasi	ma'naviy orientirlar o'zgarishi
Ijtimoiy pozitsiya	jamoaviy fikr va axborot muhiti ta'siri	ijtimoiy pozitsiya shakllanishi

Harbiy xizmatchilar ongiga axborot-psixologik ta'sirlarni tahlil qilishda mazkur ijtimoiy guruhning o'ziga xos psixologik va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli harbiy xizmatchilar ongida axborot ta'sirlarini qabul qilish mexanizmi fuqarolik jamiyatidagi oddiy ijtimoiy guruhlariga nisbatan muayyan farqlarga ega. Harbiy ong jamiyatning boshqa ijtimoiy guruhlari ongidan bir qator xususiyatlari bilan farq qiladi. Uning asosiy xususiyatlari jamoaviylik, intizomiy munosabatlar va davlat manfaatlariga sodiqlik bilan belgilanadi. Shunday qilib, harbiy xizmatchilar ongida axborot-psixologik ta'sirlarni qabul qilish mexanizmi mazkur ijtimoiy guruhning o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq. Harbiy ongning jamoaviylikka asoslangan tabiati, burch va intizom qadriyatlarining ustuvorligi hamda axborot manbalariga nisbatan ishonch omillari axborot ta'sirlarini qabul qilish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Mazkur xususiyatlarni hisobga olgan holda axborot-mafkuraviy

himoya mexanizmlarini shakllantirish harbiy muhitda mafkuraviy barqarorlikni ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

Axborotlashgan jamiyat sharoitida shaxs va jamiyatni destruktiv axborot-psixologik ta'sirlardan muhofaza qilish faqat alohida psixologik yoki tashkiliy choralar bilan cheklanib qolmaydi. Bu jarayon kompleks, ya'ni integrativ xarakterga ega bo'lib, psixologik barqarorlik, qadriyatlar tizimi va institutsional himoya kabi bir nechta o'zaro bog'liq omillarni qamrab oladi. Shu nuqtai nazardan axborot-psixologik himoyaning integrativ modeli shaxs, jamoa va institutlar darajasida amal qiladigan ko'p bosqichli tizim sifatida qaraladi.

Falsafiy jihatdan mazkur model inson ongining ichki resurslari, ijtimoiy muhit va institutsional mexanizmlar o'rtasidagi dialektik bog'liqlikni ifoda etadi.

Integrativ modelning birinchi elementi psixologik barqarorlik hisoblanadi. Psixologik barqarorlik insonning turli axborot ta'sirlari, stress holatlari va manipulyativ axborotlarga nisbatan ichki muvozanatni saqlab qolish qobiliyatini anglatadi. Psixologiyada mazkur tushuncha shaxsning kognitiv, emotsional va irodaviy resurslari bilan bog'liq holda talqin qilinadi. O'zbekistonlik psixolog B. Qodirov shaxs psixologiyasiga bag'ishlangan tadqiqotlarida, "Insonning ichki barqarorligi uning psixologik himoya mexanizmlari va ijtimoiy tajribasi bilan bog'liq" ekanini ta'kidlaydi [2; 164-168-b.].

Axborot-psixologik himoyaning ikkinchi muhim komponenti qadriyatlar tizimi hisoblanadi. Falsafiy tadqiqotlarda qadriyatlar tizimi insonning axloqiy pozitsiyasi, ijtimoiy identichligi va hayotiy maqsadlarini belgilab beruvchi asosiy omil sifatida talqin qilinadi. O'zbekistonlik faylasuf M. Mamarasulov ma'naviyat va ijtimoiy taraqqiyot masalalarini tahlil qilib, "Jamiyat barqarorligi insonlarning ma'naviy qadriyatlari mustahkamligi bilan bog'liq" ekanini ta'kidlaydi [4; 101-104-b.].

Integrativ modelning uchinchi elementi institutsional himoya hisoblanadi. Institutsional himoya deganda davlat, ta'lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari va harbiy tashkilotlar tomonidan amalga oshiriladigan axborot-mafkuraviy muhofaza mexanizmlari tushuniladi. Shunday qilib, axborot-psixologik himoyaning integrativ modeli shaxs, jamoa va institutlar o'rtasidagi o'zaro bog'liq mexanizmlar tizimini ifoda etadi. Psixologik barqarorlik insonning ichki resurslarini mustahkamlasa, qadriyatlar tizimi ma'naviy orientir vazifasini bajaradi. Institutsional himoya esa mazkur jarayonlarni qo'llab-quvvatlovchi ijtimoiy mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu komponentlarning uyg'unligi axborot-mafkuraviy xavfsizlikni ta'minlash va mafkuraviy immunitetni shakllantirishning muhim nazariy asosini tashkil etadi.

Bizning fikrimizcha axborot-mafkuraviy va psixologik himoyaning o'zaro ta'siri «filtrlash» jarayonida namoyon bo'ladi. Mafkura shaxsga saralash mezonini bersa, psixologiya bu saralashni amalga oshirish uchun asbob (instrument) vazifasini bajaradi. Agar inson kuchli mafkuraviy bilimga ega bo'lib, psixologik jihatdan nobarqaror bo'lsa, u zamonaviy «psixologik operatsiyalar» qurboni bo'lishi mumkin. Aksincha, psixologik jihatdan barqaror bo'lgan, lekin mafkuraviy asosi bo'lmagan inson ijtimoiy loqaydlikka yoki nigilizmga berilib ketadi. Bu yerda axborot xurujlariga qarshi samarali himoya mexanizmi - bu milliy mafkuraga sodiqlik va yuksak darajadagi psixologik tayyorgarlikning uyg'unligidir.

Axborot-mafkuraviy va psixologik himoya mexanizmlarning o'zaro ta'siri quyidagi algoritmda namoyon bo'ladi:

1. **Integratsiya:** Mafkuraviy g'oyalar psixologik ishonchga aylangandagina barqaror bo'ladi (ishonch - psixologik kategoriya).

2. **Korrelyatsiya:** Psixologik himoya usullari (tanqidiy tahlil) mafkuraviy maqsadlarga xizmat qiladi. Ya'ni, inson o'z Vatanini sevgani (mafкура) uchun ham kelayotgan xabarni shubha ostiga olib tekshiradi (psixologiya).

3. **Sintez:** Natijada "Axborot-psixologik immunitet" paydo bo'ladi. Bu tizimda mafkura - strategiyani (nimani himoya qilishni), psixologiya esa - taktikani (qanday qilib ongga kiritmaslikni) belgilaydi. Bir so'z bilan aytganda, ushbu mexanizmlarning o'zaro ta'siri shaxsning tashqi manipulyativ ta'sirlarga nisbatan "intellektual va ma'naviy avtonomligini" ta'minlaydi.

Xulosa va takliflar. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, axborot-mafkuraviy va psixologik himoya mexanizmlari bir-birini to'ldiruvchi yaxlit tizimdir. Mafkuraviy himoya shaxsning ma'naviy yo'nalishini (orientirini) belgilab bersa, psixologik mexanizmlar axborotni saralash va filtrlash «texnologiyasini» taqdim etadi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, mafkuraviy immunitetni faqat bilim berish orqali emas, balki shaxsda psixologik barqarorlik, mediasavodxonlik va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali samarali shakllantirish mumkin. Bu esa ta'lim jarayonida psixologik treninglar va mafkuraviy tarbiyaning uyg'unligini ta'minlashni taqozo etadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Teshaboev F. Axborot xavfsizligi va mafkuraviy barqarorlik. – Toshkent: Akademnashr, 2019. – B. 88–92.
2. Qodirov B. Shaxs psixologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2002. – B. 146–148.
3. Shoumarov G. Psixologiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2008. – B. 112–115.
4. Mamarasulov M. Ma'naviyat va taraqqiyot. – Toshkent: Fan, 2010. – B. 101–104.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**XIX RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
MATERIALLARI**
2026-yil, oktyabr

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 19-son (13-oktyabr, 2026-yil). – 191 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 9-oktyabr.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.